

DENETİM KOMİTESİ ÖZELLİKLERİ VE İHTİYATLILIK ARASINDAKİ İLİŞKİ: BORSA İSTANBUL ÖRNEĞİ

Dr. Koray TUAN *

Makale Gönderim Tarihi : 27.05.2015 / Kabul Tarihi : 18.10.2015

ÖZ

Etkin bir denetim komitesinin varlığı, sermaye piyasasında finansal tablolar aracılığıyla sunulan bilgilerin ve muhasebe uygulamalarının tarafsızlığının ve güvenilirliğinin tesis edilmesine yardımcı olmaktadır. Bu çalışmanın amacı, denetim komitesi özellikleri ile ihtiyatlı muhasebe uygulamaları arasındaki ilişkiyi incelemektir. 2012 ve 2013 yıllarında Borsa İstanbul'da işlem gören 434 halka açık şirketin yıllık faaliyet raporlarından elde edilen veriler t-testi ile analiz edilmiştir. Bulgular, denetim komitesi üyelerinin meşguliyeti ile ihtiyatlı muhasebe uygulamaları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu durum, denetim komitesinde bulunan meşgul üye sayısının şirketlerde ihtiyatlı uygulamaları artırdığına işaret etmektedir. Bunun yanında denetim komitesi üyelerinin finansal uzmanlığı, mesleki tecrübesi, cinsiyet dağılımı ve denetim komitesinin büyüklüğü özelliklerinin ihtiyatlı muhasebe uygulamaları üzerine etkisini gösteren kanıtlara ulaşamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Denetim, Denetim Komitesi, İhtiyatlılık, Borsa İstanbul.

THE ASSOCIATION BETWEEN AUDIT COMMITTEE CHARACTERISTICS AND ACCOUNTING CONSERVATISM: EVIDENCE FROM BORSA ISTANBUL

ABSTRACT

The presence of an effective audit committee helps maintain the objectivity and reliability of accounting practice and the information in financial statements. The aim of this study is to investigate the association between audit committee characteristics and accounting conservatism. Data gathered from the annual reports of 434 public companies quoted at the Borsa Istanbul in 2012 and 2013 is analyzed via the t-test. Findings show that there is a positive relationship between the busyness of audit committee members and accounting conservatism. In addition, directors' professional expertise, prior industry experience and gender, as well as the size of audit committees are not significantly associated with accounting conservatism.

Keywords: Auditing, Audit Committee, Conservatism, Borsa Istanbul.

* Çukurova Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü, ktuan@cu.edu.tr

1. GİRİŞ

İhtiyatlılık, muhasebe uygulamalarını etkileyen ve yöneticinin fırsatçı davranışlarını sınırlayarak azınlık hissedarlarının haklarını koruyan oldukça önemli bir değerlendirme kavramı olmakla birlikte muhasebenin temel bir ilkesidir. Şirketlerde muhasebe ve raporlama süreçlerinin gözetiminden ve finansal bilgilerin kamuya açıklanmasından sorumlu organ ise denetim komitesidir. Literatürde, etkin bir denetim komitesinin kurumsal yönetim uygulamalarıyla şeffaf finansal raporlama üretiminde ihtiyatlı muhasebe uygulaması beklenmektedir (Ahmed ve Henry, 2012; Sultana, 2015). Kurumsal yönetim uygulamalarındaki eksikliklerin ve hileli finansal raporlamaların yol açtığı muhasebe skandalları ve finansal krizler neticesinde sermaye piyasalarında denetim komitelerine olan ilgi ve önem yapılan düzenlemelerle büyük ölçüde artmıştır. Bu çerçevede bu çalışmada, denetim komitesinin özellikleri ile ihtiyatlı muhasebe uygulamaları arasında bir bağın olup olmadığı araştırılmıştır.

İhtiyatlılık, karları dikkate almayan fakat bütün zararları dikkate alan muhasebe uygulaması olarak tanımlanır (Ruch ve Taylor, 2015:20). Daha geniş bir tanımlamayla, kullanılacak raporlama tekniğine ilişkin tercih edilebilecek olan iki veya daha fazla seçenek üzerinde bir tereddüt olması durumunda, öz sermaye sahipleri için daha az iyimser olan seçeneğin tercih edilmesini gerekli kılar (Aktürk ve Acar, 2012:19). Bu tercih durumu subjektif yargılamaya neden olduğundan ihtiyatlılık kavramı muhasebe literatüründe sık sık tartışmalara konu olmaktadır.

Şirketlerde denetim ve finansal raporlama süreçlerinde gözetim işlevi yapan ve kurumsal yönetimin olmazsa olmaz unsurlarından olan denetim komitesi, Türkiye’de ilk olarak Sermaye Piyasası Kurulu düzenlemeleri ile bankalar hariç hisse senetleri borsada işlem gören ortaklıklarda ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

düzenlemeleri ile de bankacılık alanında zorunlu bir uygulama haline gelmiştir. Son olarak da Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun 366/2 maddesinde, yönetim kurulunun işlerin gidişini izlemek, kendisine sunulacak konularda rapor hazırlamak, kararlarını uygulamak veya iç denetim amacıyla içlerinde yönetim kurulu üyelerinin de bulunabileceği komiteler ve komisyonlar kurabileceği hükme bağlanmıştır.

Denetim komitesinin denetim faaliyetleri ile ilgili doğrudan sorumlulukları bulunmamakla birlikte iç denetim ve bağımsız denetim süreçlerinin etkinliğini ve katma değerini, muhasebe, finansal raporlama ve iç kontrol sistemlerin işleyişi ve yeterliliğini yönetim kurulu adına gözetmekle sorumludur (TÜSİAD, 2012:13). Uluslararası düzenleyici otoriteler, meslek kuruluşları ve araştırmacılar tarafından kabul gören denetim komitesinin görevlerinden biri de, beyan edilen kazançların kalitesinin gözetimi ve kazançların yanlış sunum politikalarının benimsenmesinin önlenmesidir (Klein, 2002). Dolayısıyla etkin bir denetim komitesinin varlığı, sermaye piyasasında finansal tablolar aracılığıyla sunulan bilgilerin ve muhasebe uygulamalarının tarafsızlığının ve güvenilirliğinin tesis edilmesine yardımcı olmaktadır.

Şirketler, kurumsal düzenlemeler çerçevesinde finans politikalarını ihtiyatlı davranma yönünde ayarlayabildikleri için ihtiyatlı muhasebenin varlığı, şirketin riske karşı tutumunu yansıtmının yanında kaliteli bir finansal raporlamanın önemli bir unsuru olarak da görülmektedir (Lim, 2011). Diğer bir anlatımla alacaklılar, hissedarlar ve şirket yönetimi arasında bir asil-vekil ilişkisi vardır ve bu durum doğal olarak bilgi asimetrisini doğurmakta, dolayısıyla da ihtiyatlı muhasebe uygulamalarına yol açmaktadır. Bu bağlamda ihtiyatlı muhasebe uygulamaları, vekalet sorununun çözümünde etkili bir kurumsal yönetim mekanizması olarak düşünülmektedir (Sultana, 2015:2).

Denetim komitesi ve ihtiyatlı muhasebe uygulamaları literatürde ilgi gören iki önemli konu olduğu görülmektedir. Literatürde yer alan çalışmalardan bir kısmı denetim komitesi ile finansal tabloların açıklama düzeyini (Mangena ve Pike, 2005; Madi ve diğerleri, 2014) ya da denetim komitesinin kazançların kalitesine olan etkisini (Xie ve diğerleri, 2003; Bedard ve diğerleri, 2004; Yang ve Krishnan, 2005) araştırırken; diğer bir kısım çalışma, ihtiyatlı muhasebe uygulamalarının finansal tablolara etkisini (Kim ve Kross, 2005; Dichev ve Tang, 2008; Chen ve diğerleri, 2014), sermaye piyasası kullanıcılarına etkisini (LaFond ve Watts, 2008; Kim ve diğerleri, 2013), borç piyasası kullanıcılarına etkisini (Ahmed ve diğerleri, 2002; Zhang, 2008) ya da kurumsal yönetim ile ihtiyatlılık arasındaki ilişkisi (Ahmed ve Henry, 2012; Yunos ve diğerleri, 2014) araştırmıştır. Ancak denetim komitesi ile ihtiyatlılık arasındaki ilişkiyi inceleyen oldukça sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu çalışmalarda (Lim, 2011; Sultana, 2015) kurumsal yönetimin ihtiyatlılık açısından önemi vurgulanırken; denetim komitesinin finansal uzmanlığı, tecrübesi ve toplantı sıklığı ile ihtiyatlı muhasebe uygulamaları arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir.

Türkiye’de yapılan çalışmalara bakıldığında ise, çalışmaların bir kısmında (Uzay, 2003; Sevim ve Eliuz, 2007; Kandemir ve Akbulut, 2013) denetim komitesi ile iç denetim ve bağımsız denetim süreçlerinin etkinliği arasındaki ilişki incelenmiş, diğer bir kısmında ihtiyatlılık ile kazanç getirisi (Acar ve Aktürk, 2009; Gökmen, 2013), karşılıklar ile ihtiyatlılık arasındaki ilişki (Kaban, 2007; Özkan ve diğerleri, 2013) araştırılmış ya da ihtiyatlılık kavramı teorik olarak (Erdoğan ve Çubukcu, 2010; Aktürk ve Acar, 2012; Gökmen, 2013; Ertuğrul, 2014) ele alınmıştır. Ancak yapılan literatür taraması sonucunda, Türkiye’de denetim komitesi ile ihtiyatlılık arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Lite-

ratürdeki bu eksikliğe ampirik bir çalışma ile bir katkıda bulunmayı amaçlayan bu çalışmada ise denetim komitesinin (1) finansal uzmanlığı, (2) mesleki tecrübesi, (3) büyüklüğü (4) cinsiyet dağılımı ve (5) denetim komitesi üyelerinin meşguliyeti ile ihtiyatlı muhasebe uygulamaları arasındaki ilişki araştırılmıştır. İhtiyatlılığın ölçülmesinde ise şirketin piyasa değeri ile defter değeri arasındaki ilişkiden yararlanılmıştır.

Çalışma, denetim komitesi özelliklerinin ihtiyatlılık üzerine etkisini direkt olarak test ederek, denetim komitesi ve ihtiyatlı muhasebeye ilişkin literatüre değerli ve faydalı ampirik veriler ile katkı sağlamaktadır. Ayrıca çalışma sonuçları, Türkiye’de sermaye piyasasında işlem gören şirketlerin denetim komitelerinin etkinliğini ve verimliliğini artırma ve komiteye ilişkin düzenlemeler için mesleki kurum ve kuruluşlara çıkarımlarda bulunma imkanı sunmaktadır. Son olarak çalışma sonuçları, denetim komitesinin etkinliğine etki edebilecek unsurları dikkate alarak, finansal raporlama sürecinde sunulan bilgilerin kalitesine ilişkin daha derin bir anlayış sağlaması açısından da değerlidir.

Çalışmanın bir sonraki bölümünde, ilgili literatür incelenmiş ve araştırmanın hipotezleri geliştirilmiştir. Üçüncü bölümde, araştırmanın metodolojisine yer verilirken, elde edilen bulgular dördüncü bölümde açıklanmıştır. Son bölümü ise, sonuç ve değerlendirmeler ile gelecekte yapılacak çalışmalara öneriler oluşturmuştur.

2. LİTERATÜR TARAMASI VE HİPOTEZLER

Akademik araştırmalar, mesleki kuruluşlar ve düzenleyici otoriteler tarafından denetim komitesi özelliklerinin ve bu özelliklerin doğru kombinasyonunun, komitenin sorumluluklarını etkin bir şekilde yerine getirebilmesi için önemli olduğu vurgulanmaktadır (Li ve diğerleri, 2012; Madi ve diğerleri, 2014; Sultana, 2015). Bu çerçevede,

denetim komitesinin beş özelliğinin (finansal uzmanlığı, mesleki tecrübesi, büyüklüğü, cinsiyet dağılımı ve denetim komitesi üyelerinin meşguliyeti) ihtiyatlı muhasebe uygulamaları üzerine etkisinin test edilebilmesi için hipotezler geliştirilmiştir.

2.1. Muhasebede İhtiyatlılık

Muhasebede ihtiyatlılık kavramı, işletmenin olası riskleri göz önüne alarak, temkinli davranması gerekliliğini ifade eder. Bu gereklilikten hareketle literatürde ihtiyatlılık kavramı çerçevesinde gerçekleştirilen muhasebe uygulamalarında iki farklı yaklaşım yer almaktadır. Bunlardan ilki; işletmelerdeki kötü haberlerin, iyi haberlere göre daha zamanlı bir şekilde tanınması anlamına gelen ve genellikle asimetrik zamanlılık kavramına dayanan koşullu ihtiyatlılıktır. Diğeri ise; bazı varlıkları ve borçları değerlemenin ve gelecekte sağlayacağı gelirleri belirlemenin zorluğuna dikkat çeken ve bu noktadan yola çıkan koşulsuz ihtiyatlılıktır (Erdoğan ve Çubukcu, 2010:57). Bu iki ihtiyatlı yaklaşım arasındaki temel fark ise; koşullu ihtiyatlılık uygulaması ekonomik haber olaylarına bağlı iken, koşulsuz ihtiyatlılık uygulamaları bağlı değildir (Rush ve Taylor, 2015:4). Aşağıdaki Tablo 1’de belirsizliği garanti altına alınma isteğine dayanan bu iki ihtiyatlı

yaklaşımının uygulamadaki yaygın örnekleri sunulmuştur.

İhtiyatlı muhasebe uygulamalarından bu iki yaklaşımın finansal tablolara olan etkisinin farklı olması sebebiyle literatürde kurumsal yönetim ile ihtiyatlı muhasebe uygulamalarını inceleyen araştırmalara rastlamak mümkündür. Örneğin Lim (2011), ihtiyatlılığın kurumsal rolü nedeniyle yöneticinin fırsatçı davranışlarının sınırlayarak, azınlık hissedarlarının çıkarlarını koruduğunu vurgulamaktadır. Diğeri bazı çalışmalar (Kim ve Kross, 2005; LaFond ve Watts, 2008) ihtiyatlı muhasebe uygulamalarının kazanç yönetimini engelleyerek, asimetrik bilginin neden olduğu asil-vekil sorununu azalttığını tespit etmiştir.

2.2. Denetim Komitesi Üyelerinin Finansal Uzmanlığı

Literatür, denetim komitesinde finansal uzmanlığı bulunan bir üyenin varlığının etkin bir kurumsal yönetim uygulamasının bir sonucu olarak görüldüğünü (Hundal, 2013) ve denetim komitesinin finansal tabloların hazırlanması sürecinde sorumluluklarını yerine getirirken etkinliğini artıracaklarını vurgulamaktadır (DeZoort, 1998; Madi ve diğerleri, 2014). Ayrıca, kurumsal raporlama aşamalarının etkin ve verimli bir şekilde destek-

Tablo 1. İhtiyatlı Muhasebe Uygulama Örnekleri

İhtiyatlı Yaklaşımlar:	Yaygın Örnekler:
<i>Koşullu İhtiyatlılık</i>	Şerefiye değerinin düşük tahmin edilmesiDuran varlıkların ömrünün kısa tahmin edilmesiStoklar ya da maddi duran varlıklar için maliyet ya da piyasa değerinden düşük olanı ile muhasebeleştirmeOlası kar/zararda asimetri
<i>Koşulsuz İhtiyatlılık</i>	Azalan bakiyeler usulü ile amortismanAraştırma geliştirme (Ar-Ge) faaliyetlerinin giderleştirilmesiReklam maliyetlerinin giderleştirilmesiLIFO (Son Giren İlk Çıkar) stok değerlendirme yöntemiFazla karşılık ayrılması

Kaynak: Ruch ve Taylor, 2015:21

lenebilmesi ve finansal tabloların anlaşılıp yorumlanabilmesi için de finansal uzmanlığa sahip denetim komitesi üyelerinin varlığı gereklidir (Sultana, 2015:3). Dolayısıyla bu durum, finansal raporların şeffaflık derecesini artırırken, asimetric bilgi sorununu azaltmaktadır.

DeFond, Hann ve Hu (2005) yaptıkları çalışmada, denetim komitesine muhasebe ya da finansal uzman atanması durumunun sermaye piyasasında pozitif olarak karşılandığını ortaya koyarlarken; Sultana (2015) çalışmasında, denetim komitesi üyelerinin finansal uzmanlığının ihtiyatlı muhasebe uygulamalarını güçlendirdiğini gösteren veriler sunmuşlardır. Diğer çalışmalarda ise denetim komitesinin finansal uzmanlığı ile finansal raporlama kalitesi (Krishnan ve Lee, 2009) ve finansal bilgilerin açıklanma düzeyi (Akhtaruddin ve Haron, 2010) arasında pozitif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ancak bazı çalışmalar (Yang ve Krishnan, 2005; Lin ve diğerleri, 2006), denetim komitesi ve finansal raporlama kalitesi arasında anlamlı bir ilişki ortaya koyamamışlardır. Bu çalışmalar doğrultusunda araştırmanın hipotezi aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

H01: Denetim komitesi üyelerinin finansal uzmanlıkları ile ihtiyatlı muhasebe uygulamaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

2.3. Denetim Komitesi Üyelerinin Mesleki Tecrübesi

Denetim komitesi üyelerinin finansal uzmanlığının yanında mesleki tecrübesinin de denetim komitesinin sorumluluklarını etkin ve verimli bir şekilde yerine getirebilmesinde önemli bir nitelik olarak değerlendirilmektedir. Önceki mesleki bilgi, eğitim ve değerlendirmelere bağlı olarak denetim komitesinde mesleki tecrübeye sahip üyelerin olması daha iyi bir muhakeme ve karar verme yeteneğini mümkün kılar (DeZoort, 1998; Hundal, 2013). Bununla birlikte, denetim komitesinin tecrübeli üyeleri görev ve sorumluluklarını

yerine getirilmesinde ve sorunların çözümünde gereksinimlerin algılanmasında tecrübesi olmayan denetim komitesi üyelerine göre daha etkin ve etkilidir (Sultana, 2015:4).

Örneğin yapılan bazı çalışmalar (Bedard ve diğerleri, 2004; Yang ve Krishnan, 2005), uzun yıllar denetim komitesinde görev yapmış olan üyelerin şirket hakkındaki üstün bilgi ve deneyimleri nedeniyle manipülasyonlarda ve kazanç yönetiminde daha kısıtlayıcı olduklarını ortaya koymuştur. Chan, Liu ve Sun (2013) tarafından yapılan çalışmada ise, mesleki tecrübeye sahip denetim komitesi üyelerinin finansal raporlama sürecinin gözetimini yerine getirirken daha etkin olduğu ve bu sayede bağımsız denetim ücretlerinde azalma olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışma sonuçlarına paralel aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur:

H02: Denetim komitesi üyelerinin mesleki tecrübesi ile ihtiyatlı muhasebe uygulamaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

2.4. Denetim Komitesinin Büyüklüğü

Önceki çalışmalarda finansal tabloların gözetimi ve kontrolü için etkili bir unsur olarak tartışılan bir başka denetim komitesi özelliği ise denetim komitesine atanan üye sayısı diğer bir değişle denetim komitesinin büyüklüğüdür. Literatürde denetim komitesinin büyüklüğü ile ilgili olarak iki karşıt görüş yer almaktadır. Bir yanda denetim komitesinin büyüklüğünün finansal raporlama sürecinde ortaya çıkabilecek olası sorunların çözümüne yardımcı olduğunu ve finansal bilgilerin şeffaflık düzeyini artırdığını tespit eden çalışmalar yer almaktadır (Li ve diğerleri, 2012). Diğer yanda ise, denetim komitesinin büyüklüğünün komitenin etkinliğini olumsuz yönde etkilediğini (Bedard ve Gendron, 2010) ve hatta finansal raporlama sürecinde bürokratik sorunlara ve gecikmelere yol açtığını (Goodstein ve diğerleri, 1994) ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır.

Bu açıklamalar çerçevesinde aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir:

H03: Denetim komitesinin büyüklüğü ile ihtiyatlı muhasebe uygulamaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

2.5. Denetim Komitesi Üyelerinin Cinsiyet Dağılımı

Kurumsal yönetim literatüründe kadın yöneticilerin erkek yöneticilere oranla daha ihtiyatlı ve risk karşıtı davrandığı (Johnson ve Powell, 1994) ve yönetim komitesi içerisinde kadın üyelerinin varlığının grup kararlarında anlaşmazlıkları ve çatışmaları azatlığı (Williams ve O'Reilly, 1998) ve bu sayede de etkinliği artıracığı düşünülmektedir. Buradan hareketle kurul ve komitelerin cinsiyet dağılımlarının etkilerini saptamaya yönelik çalışmalara rastlamak mümkündür. Bu çalışmalardan büyük bir kısmı yönetim kurulu üyelerinin cinsiyet dağılımlarının firma değerine veya performansa etkisini ölçerken (Carter ve diğerleri, 2003; Erhardt ve diğerleri, 2003), oldukça sınırlı sayıda çalışmada denetim komitesinin üyelerinin cinsiyet dağılımına bakılmıştır. Örneğin Stewart ve Munro, (2007) ve Thiruvadi ve Huang, (2011) denetim komitesinde kadın üyelerin varlığının kontrol ve gözetim sorumlulukların yerine getirilmesinde olumlu sonuçlar doğurduğunu ve bunun daha yüksek finansal raporlama kalitesine yol açtığını ortaya koymuştur. Ittonen, Miettinen ve Vahamaa (2010) ise denetim komitesinde kadın üyenin varlığının şirketin hatalı finansal raporlama riskini azatlığını destekleyen kanıtlar sunmuştur. Bu bağlamda, araştırmanın hipotezi aşağıda sunulmuştur:

H04: Denetim komitesinin üyelerinin cinsiyeti ile ihtiyatlı muhasebe uygulamaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

2.6. Denetim Komitesi Üyelerinin Meşguliyeti

Literatürde denetim komitesi üyesinin birden fazla kurulda göreve atanmasının, o üyenin bilgisinin, kalitesinin ve uzmanlığının bir yansıması olarak görüldüğü vurgulanmaktadır (Arioglu ve Kaya, 2015:127). Ayrıca, farklı kurullardaki görevlerin denetim komitesi üyesine yeni düzenlemeler ve uygulamalar hakkında önemli bilgiler sağlamasının yanında, farklı yönetim stilleri ve kontrol davranışları kazandıracığı ve bu sayede daha etkili tavsiyelerde bulunabileceği düşünülmektedir (Madi ve diğerleri, 2014:489). Önceki çalışmalar birden fazla kurulda görev alan denetim komitesi üyeleri ile finansal raporlama kalitesi (DeZoort ve Salterio, 2001) ve finansal tablolarda sunulan bilgilerin açıklanma düzeyi (Haniffa ve Cooke, 2005) arasında pozitif bir ilişki ortaya koymuşlardır. Ancak Beasley (1996) çalışmasında, denetim komitesinde meşgul üye sayısı artıktça finansal tablolardaki hata sayısında da artış olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmalardan hareketle araştırmanın hipotezi aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

H05: Denetim komitesinin üyelerinin meşguliyeti ile ihtiyatlı muhasebe uygulamaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Denetim komitesi özelliklerinin ihtiyatlı muhasebe uygulamalarıyla ilişkisinin araştırıldığı bu çalışmada veriler, 2012 ve 2013 yıllarında Borsa İstanbul (BIST)'da işlem gören tüm halka açık şirketlerin yıllık faaliyet raporlarından ve şirketlerin resmi web sitelerinden elle toplanmıştır. Ancak önceki çalışmalarla uyumlu olarak (Sultana, 2015; Özkan ve diğerleri, 2013), finansal kuruluşların finansal raporlarındaki farklılıklar ne-

deniyle veri setine dahil edilmemiştir. Bununla birlikte, analizlerin sağlıklı yürütülebilmesi için gerekli verilerine ulaşamayan şirketler de ör-

neklem dışında bırakılmıştır. Çalışma kapsamına alınan şirketlere ait tanımlayıcı bilgiler aşağıdaki Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2.Çalışma Kapsamındaki Şirketlerin Sektörlere Göre Dağılımı

Sektörler	Firma Sayısı	Örneklemdaki Yüzdesi (%)	Toplam Varlıklar Ortalaması	Özkaynaklar Ortalaması	Dönem Net Kar/Zarar Ortalaması
Ulaştırma	10	2	1.413.256.194	626.702.557	81.658.447
Taş-Toprak	52	12	1.325.624.910	606.177.505	79.643.876
Taşıt	10	2	1.069.662.405	509.066.648	56.099.028
Petrol	9	2	1.283.457.117	575.464.225	75.133.615
Perakende	14	3	1.279.760.688	571.985.290	73.856.369
Otel	17	4	1.269.025.439	569.726.936	74.324.933
Metal	68	16	1.273.872.947	561.978.518	71.432.465
Mağaza	20	5	1.325.763.003	605.477.753	79.292.947
Kimya	34	8	948.102.157	464.007.618	47.475.284
Kağıt	29	7	1.278.085.892	563.151.684	71.547.925
İnşaat	10	2	1.264.068.116	556.233.577	71.019.898
Gıda	36	9	1.351.503.901	616.481.938	81.035.721
Elektrik Gaz Su	9	2	1.264.806.196	551.347.460	68.061.929
Dokuma	40	9	1.271.887.673	559.625.583	71.130.754
Bilişim	28	6	852.950.515	413.817.817	40.396.337
Diğer	48	11	1.322.247.062	598.271.618	76.643.965
Toplam	434	100			

Muhasebe literatüründe ihtiyatlı uygulamalara ilişkin genel kabul görmüş bir ölçüm olmamakla birlikte, bu çalışmada literatürdeki birçok çalışmaya (Beaver ve Ryan, 2000; Ahmed ve diğerleri, 2002; Ahmed ve Duellman, 2007; Hui ve diğerleri, 2009; Özkan ve diğerleri, 2013; Francis ve diğerleri, 2014; Crockett ve Ali, 2015) paralel olarak ihtiyatlı uygulamaların ölçülmesinde şirketin piyasa değerinin defter değerine oranından yararlanılmıştır.

Feltham ve Ohlson (1995)'e göre; ihtiyatlılık, şirketin defter değerinin piyasa değerine nispeten olduğundan düşük göstermede ısrarcı olma durumudur. Bu durum, şirket varlıklarının olduğundan düşük değerlendirilmesinden, yükümlülükler ise olduğundan yüksek gösterilmesinden kaynaklanmaktadır. Böylece, şirketin piyasa değeriyle

defter değeri arasında fark ortaya çıkmaktadır. Diğer bir değişle, ihtiyatlı muhasebe uygulamaları şirketin defter değerini azaltmaktadır (Crockett ve Ali, 2015:89). Şirketin piyasa değerinin defter değerine oranı (PD/DD_{it}) 1'den ne kadar büyükse, şirketin ihtiyatlı muhasebe uygulamaları o kadar fazladır (Özkan ve diğerleri, 2013; Francis ve diğerleri, 2014). Çalışmanın amacı doğrultusunda oluşturulan araştırmanın modeli aşağıdaki gibidir:

$$PD/DD_{it} = \beta_0 + \beta_1 UZMN_{it} + \beta_2 TECR_{it} + \beta_3 K/E_{it} + \beta_4 BUYK_{it} + \beta_5 MESG_{it}$$

Çalışmada yer alan bağımlı değişken ile beş adet bağımsız değişkenin tanımlaması ve bağımlı değişken üzerine beklenen etkisi aşağıdaki Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Değişkenler ve Açıklamaları

Değişkenler:	Açıklamalar:	Bağımlı Değişken ile Beklenen İlişki
Bağımlı Değişken: İhtiyatlılık (PD/DD)	Şirketin piyasa değerinin defter değerine bölünmesi ile hesaplanmıştır. (Eğer PD/DD değeri 1'den büyük ya da eşitse ihtiyatlı uygulama söz konusudur.)	
Bağımsız Değişken: Uzmanlık (UZMN)	Denetim komitesinin finansal uzmanlığa sahip üye sayısının denetim komitesinin toplam üye sayısına bölünmesi ile hesaplanmıştır.	+
Bağımsız Değişken: Tecrübe (TECR)	Denetim komitesinin tecrübeli üye sayısının denetim komitesinin toplam üye sayısına bölünmesi ile hesaplanmıştır.	+
Bağımsız Değişken: Büyüklüğü (BUYK)	Denetim komitesinin toplam üye sayısıdır.	+/-
Bağımsız Değişken: Cinsiyet Dağılımı (K/E)	Denetim komitesinin kadın üye sayısının denetim komitesinin toplam üye sayısına bölünmesi ile hesaplanmıştır.	+
Bağımsız Değişken: Meşguliyet (MESG)	Denetim komitesinin en az 3 komitede görev alan üye sayısının denetim komitesinin toplam üye sayısına bölünmesi ile hesaplanmıştır.	+

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle modelde yer alan beş adet bağımsız değişken arasında çoklu bağlantı (korelasyon) olup olmadığının araştırılması için Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Korelasyon matrisinin sonuçları aşağıdaki Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4’de görüldüğü üzere bağımsız değişkenler arasında 0,80’i aşan yüksek korelasyon gözlem-

lenmemiştir. Bağımsız değişkenlerden UZMN ve TECR arasındaki korelasyon katsayı -0,297 ile en yüksek değere sahiptir. Ancak, bu değer regresyon sonuçlarının tahmin edilmesinde sorun teşkil edecek bir ölçüde bağlantı oluşturmamaktadır (Yücel ve diğerleri, 2013).

Analizinde kullanılacak değişkenlerin 2012-2013 yılları için tanımlayıcı istatistikleri ise aşağıda Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 4. Bağımsız Değişkenler Arası Korelasyon Matrisi

	UZMN	TECR	BUYK	K/E	MESG
UZMN	1,000				
TECR	-0,297**	1,0000			
BUYK	-0,071	-0,053	1,000		
K/E	0,114*	-0,158**	-0,019	1,000	
MESG	0,110*	0,271**	-0,110*	-0,035	1,000

* %1 anlamlılık düzeyinde anlamlıdır. ** %5 anlamlılık düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 5. Değişkenlere Ait Tanımlayıcı İstatistikler

	Ortalama	Ortanca	Standart Sapma	Minimum	Maksimum	Firma Sayısı
UZMN	0,4999	0,5000	0,38279	0	1	434
TECR	0,3971	0,5000	0,38650	0	1	434
BUYK	2,0346	2,0000	0,298	1	6	434
K/E	0,0747	0,0000	0,18369	0	1	434
MESG	0,3932	0,5000	0,40620	0	1	434
PD/DD (2012)	2,4428	1,6450	2,56399	0,24	19,88	212
PD/DD (2013)	1,9163	1,3200	1,98637	0,24	14,83	222
PD/DD (Toplam)	2,1735	1,4100	2,29931	0,24	19,88	434

n=2012-2013 yılları arasında BİST’de finansal olmayan sektörlerde faaliyet gösteren firma gözlemleridir. $p<0,05$. PD/DD, piyasa değerinin defter değerine oranı; UZMN, denetim komitesinin finansal uzmanlığa sahip üye sayısının denetim komitesinin toplam üye sayısına oranı; TECR, denetim komitesinin mesleki tecrübeye sahip üye sayısının denetim komitesinin toplam üye sayısına oranı; BUYK, denetim komitesinin üye sayısı; K/E, denetim komitesinin kadın üye sayısının denetim komitesinin toplam üye sayısına oranı; MESG, denetim komitesinin en az 3 komitede görev alan üye sayısının denetim komitesinin toplam üye sayısına oranı.

Tablo 5’de yer alan verilere göre; 2012-2013 BİST’de finansal olmayan sektörlerde faaliyet gösteren veri setine dahil şirketlerin piyasa değerinin defter değerine oranı 0,24 ile 19,88 aralığında olup, ortalaması 2,17 ile ihtiyatlı muhasebe uygulamalarının varlığına işaret etmektedir. Yıl bazında karşılaştırma yapıldığında ise, 2012 yılı için piyasa değerinin defter değerine oranı 0,24 ile 19,88 aralığındayken, 2013 yılı için bu değer 0,24 ile 14,83 aralığındadır. İki yılın ortalamaları karşılaştırıldığında, 2012 yılının 2013 yılına göre daha yüksek ihtiyatlı uygulamalara sahip olduğu görülmektedir. Bu durumun sebebi olarak, 2011 yılı sonlarında Avrupa bölgesinde yaşanan borç krizi ve ekonomik göstergelerin düşük çıkması

ile birlikte ortaya çıkan karamsar tablonun Türkiye’ye olan etkisi gösterilebilir.

Çalışmada oluşturulan hipotezlerin testi için verilerin normal dağılıma uygunluk göstermediği tespit edilmiştir. Bu nedenle, verilerin analizinde parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U Testi kullanılmıştır. Ancak, merkezi limit teoremi örneklemin büyük olması durumunda, normal dağılımdan sapma olması parametrik testlerin fazla etkilenmeyeceğini vurgular (Akova ve diğerleri, 2015:95). Bu teorem çerçevesinde verilerin analizinde bağımsız örneklerde t-testi yönteminden de yararlanılmıştır. Analiz sonuçları aşağıda Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 5. Değişkenlere Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Grup	İhtiyatlı Uygulama	Firma Sayısı	Ortalama	Ortalama Farkı Anlamlılık	Ortanca Düzeyi Anlamlılık
UZMN	PD/DD<1	122	0,4877		
	Yok			-0,01701	18591,500
	PDD/DD≥1			(0,690)	(0,690)
TECR	Var	312	0,5047		
	PD/DD<1	122	0,4180		
	Yok			0,02915	18135,000
BUYK	PDD/DD≥1			(0,481)	(0,413)
	Var	312	0,3889		
	PD/DD<1	122	2,07		
K/E	Yok			0,043	18828,500
	PDD/DD≥1			(0,303)	(0,641)
	Var	312	2,02		
MESG	PD/DD<1	122	0,0615		
	Yok			-0,01836	18203,500
	PDD/DD≥1			(0,339)	(0,251)
MESG	Var	312	0,0798		
	PD/DD<1	122	0,3279		
	Yok			-0,09088	16855,500
MESG	PDD/DD≥1			(0,036)	(0,047)
	Var	312	0,4187		

n=2012-2013 yılları arasında BİST’de finansal olmayan sektörlerde faaliyet gösteren firma gözlemleridir. $p<0,05$. p değerleri parantez içerisinde gösterilmiştir. PD/DD, piyasa değerinin defter değerine oranı; UZMN, denetim komitesinin finansal uzmanlığa sahip üye sayısının denetim komitesinin toplam üye sayısına oranı; TECR, denetim komitesinin mesleki tecrübeye sahip üye sayısının denetim komitesinin toplam üye sayısına oranı; BUYK, denetim komitesinin üye sayısı; K/E, denetim komitesinin kadın üye sayısının denetim komitesinin toplam üye sayısına oranı; MESG, denetim komitesinin en az 3 komitede görev alan üye sayısının denetim komitesinin toplam üye sayısına oranı.

Tablo 6'daki analiz sonuçları incelendiğinde, şirketlerin ihtiyatlı uygulamalarının olduğu ve olmadığı durumlarda bağımsız değişkenlerin sıralamaları ve ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farkın olup olmadığına bakılmıştır. İhtiyatlı uygulama ile denetim komitesi üyelerinin meşguliyeti (MESG) bağımsız değişkeni arasında $p < 0,05$ düzeyinde istatistiki olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (Bağımsız örneklem t-testi için $0,036 < 0,05$; M.W.U. testi için $0,047 < 0,05$). Ancak, UZMN, TECR, BUYK ve K/E bağımsız değişkenleri ile ihtiyatlılık arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Analiz sonuçları, H01, H02, H03 ve H04 hipotezlerini $0,05$ güven aralığında kabulüne işaret ederken, H05 hipotezinin reddi yönünde güçlü veriler sunmaktadır.

Bu durumda, denetim komitesi üyelerinin meşguliyeti ile ihtiyatlı muhasebe uygulamaları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir ifadeyle, denetim komitesinde bulunan meşgul üye sayısının şirketlerde ihtiyatlı uygulamaları artırdığı istatistiksel olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç, önceki çalışma bulguları ile benzerlik göstermektedir. BİST'de yer alan halka açık şirketlerin yönetim kurulu üyeleri üzerine yapılan bir çalışmada (Arioglu ve Kaya, 2015), diğer kurul ve komitelerde görev alan meşgul üyelerin elde ettikleri kurumsal uygulama tecrübesi ve ulaşılan kritik bilgi neticesinde meşgul olmayan üyelere kıyasla daha kaliteli tavsiye verdiği ortaya konulmuştur.

Bunun yanında denetim komitesi üyelerinin finansal uzmanlığı, mesleki tecrübesi, cinsiyet dağılımı ve denetim komitesinin büyüklüğü değişkenlerinin ihtiyatlı muhasebe uygulamaları üzerine etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu destekleyen kanıtlara ulaşamamıştır. Bu sonuç ise, denetim komitesinin finansal uzmanlığı ile ihtiyatlı uygulamalar arasında pozitif ilişki tespit eden çalışmalardan (Yunos ve diğerleri, 2014; Sultana, 2015) ve denetim komitesinin mesleki

tecrübesi ile ihtiyatlı uygulamalar arasında pozitif bir bağ olduğunu gösteren Sultana (2015) çalışmasından farklılık göstermektedir.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

Finansal raporlama sürecinin önemli bir parçası olan finansal tabloların doğru ve güvenilir bilgiler içermesi, finansal tablo kullanıcıları için oldukça önem arz etmektedir. Şirketlerde muhasebe ve raporlama süreçlerinin gözetiminden ve finansal bilgilerin kamuya açıklanmasından yönetim kurulu adına sorumlu organ denetim komitesidir. Etkin bir denetim komitesinin varlığı ise, sermaye piyasasında finansal tablolar aracılığıyla sunulan bilgilerin ve muhasebe uygulamalarının tarafsızlığının ve güvenilirliğinin tesis edilmesine yardımcı olmaktadır. Bu görevi yerine getirirken de denetim komitesinden beklenen kurumsal yönetim uygulamalarıyla şeffaf finansal raporlama üretiminde ihtiyatlı muhasebe uygulamasıdır. Çünkü, ihtiyatlı muhasebe uygulamaları beyan edilen kazançların kalitesini etkileyerek yöneticinin fırsatçı davranışlarını sınırlamakta ve bu sayede azınlık hissedarlarının haklarını korumaktadır. Ayrıca ihtiyatlı muhasebenin varlığı, şirketin riske karşı tutumunu yansıtmının yanında kaliteli bir finansal raporlamanın önemli bir unsuru olarak da görülmektedir.

Bu çerçevede yapılan çalışmada, kurumsal yönetimin öneminin anlaşıldığı BİST'de denetim komitesinin özellikleri ile ihtiyatlı muhasebe uygulamaları arasında bir bağın olup olmadığı araştırılmıştır. Bulgular, 2012-2013 yıllarında BİST'de finansal olmayan sektörlerde faaliyet gösteren halka açık şirket verilerinin t-test analiz yöntemleri kullanılarak elde edilmiştir. Analiz sonuçları, denetim komitesi üyelerinin meşguliyeti ile ihtiyatlı muhasebe uygulamaları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğuna işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle, denetim komitesinde bulunan meşgul üye sayısının şirketlerde ihtiyatlı uygulamaları artırdığı istatistiksel olarak tespit edil-

miştir. Bunun yanında denetim komitesi üyelerinin finansal uzmanlığı, mesleki tecrübesi, cinsiyet dağılımı ve denetim komitesinin büyüklüğü değişkenlerinin ihtiyatlı muhasebe uygulamaları üzerine etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu destekleyen kanıtlara ulaşamamıştır.

Çalışmanın denetim komitesi ve ihtiyatlı muhasebeye ilişkin literatüre katkısı olmasına rağmen çalışma bir takım sınırlamalar içermektedir. Bunlardan ilki; çalışma, Borsa İstanbul'da işlem gören finansal olmayan şirketlerin belirli bir zaman aralığı (2012-2013) ile sınırlıdır. İkinci olarak; çalışmada, ihtiyatlı uygulamaların ölçülmesinde şirketin piyasa değerinin defter değerine oranı kullanılmıştır. Son olarak; çalışmada,

denetim komitesinin ihtiyatlılık üzerine etkisinde denetim komitesinin beş özelliği dikkate alınmıştır.

Gelecekte yapılacak çalışmalarda ise, incelenen zaman aralığının genişletilmesi, ihtiyatlılığın ölçülmesinde farklı modellerden yararlanılması literatüre önemli katkılar sağlayacaktır. Ayrıca gelecekte yapılacak çalışmalarda, ihtiyatlı uygulamalara etkisi olabilecek yönetim kurulu başkanının özellikleri, şirketin sermaye yapısı ya da bağımsız denetim firması özellikleri gibi değişkenlerin de incelenmesinin ihtiyatlı muhasebe uygulamalarına etki eden faktörlerin anlaşılması açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Acar, Durmuş ve Aktürk Ahmet, “Muhasebede İhtiyatlılık Kavramı ve İMKB Sınai Endeksinde İşlem Gören İşletmelerde İhtiyatlılık Üzerine Bir Araştırma”, Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 2009, Vol.11, No.1, s.77-90.

Ahmed, A. S., Billings, B. K., Morton, R. M. ve Stanford-Harris, M., “The Role of Accounting Conservatism in Mitigating Bondholder-Shareholder Conflict”, *The Accounting Review*, 2002, Volume 77, Number 4, s. 867-890.

Ahmed, Anwer S. ve Duellman, Scott, “Accounting Conservatism and Board of Director Characteristics: An Empirical Analysis”, *Journal of Accounting and Economics*, July 2007, Volume 43, Number 2-3, s. 411-437.

Ahmed, Kamran ve Henry Darren, “Accounting Conservatism and Voluntary Corporate Governance Mechanisms by Australian Firms”, *Accounting and Finance*, 2012, Volume 52, s. 631-662.

Akhtaruddin, M. ve Haron, H., “Board Ownership, Audit Committees’ Effectiveness, and Corporate Voluntary Disclosures”, *Asian Review of Accounting*, 2010, Volume 18, Number 3, s. 245-259.

Akova, O., Tanrıverdi, H. ve Kahraman, C., “Otel İşletmelerinde İşgören Devir Hızına Etki Eden Risk Faktörlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”, 2015, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, Cilt 6, Sayı 12, s.87-107.

Aktürk, Ahmet ve Acar, Durmuş, “Muhasebede İhtiyatlılık Kavramı ve Temelleri”, *Mali Çözüm Dergisi*, Eylül-Ekim 2012, s. 17-38.

Arioglu, Emrah ve Kaya A. Pinar, “Busyness and Advising at Borsa Istanbul Firms”, *Borsa Istanbul Review*, 2015, Volume 15, Number 2, s. 126-136.

Beasley, M. S., “An Empirical Analysis of the Relation Between the Board of Director Composition and Financial Statement Fraud”, *The Accounting Review*, 1996, Volume 71, Number 4, s. 443-465.

Beaver, W. H. ve Ryan S.G., “Biases and Lags in Book Value and Their Effects on the Ability of the Book-to-Market Ratio to Predict Book Return on Equity”, *Journal of Accounting Research*, 2000, Volume 38, Number 1, s. 127-148.

Bedard, J. ve Gendron Y., “Strengthening the Financial Reporting System: Can Audit Committees Deliver?”, *International Journal of Auditing*, 2010, Vol.14, No.2, s. 174-210.

Bedard, J., Chtourou, S.M. ve Courteau L., “The Effect of Audit Committee Expertise, Independence, and Activity on Aggressive Earnings Management”, *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 2004, Volume 23, s. 13-35.

Carter, D., Simkins B. ve Simpson W., “Corporate Governance, Board Diversity, and Firm Value”, *The Financial Review*, 2003, Volume 38, s. 33-53.

Chan, A, Liu G. ve Sun, J., “Independent Audit Committee Members’ Board Tenure and Audit Fees”, *Accounting & Finance*, 2013, Volume 53, Number 4, s. 1129-1147.

Chen, L.H., Folsom, D., Paek, W. ve Sami, H., “Accounting Conservatism, Earnings Persistence, and Pricing Multiples on Earnings”, *Accounting Horizons*, 2014, Volume 28, Number 2, s. 233-260.

Crockett, Michael ve Ali, Muhammad Jahangir, “Auditor Independence and Accounting Conservatism”, *International Journal of Accounting & Information Management*, 2015, Volume 23, Number 1, s. 80-104.

Defond, M., Hann, R.N. ve Hu, X., “Does the Market Value Financial Expertise on Audit Committees of Board of Directors?”, *Journal of Accounting Research*, 2005, Volume 43, Number 2, s. 153-193.

DeZoort, F. ve Salterio, S., “The Effects of Corporate Governance Experience and Financial Reporting and Audit Knowledge on Audit Committee Members’ Judgments”, *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 2001, Volume 20, Number 2, s. 31-47.

- DeZoort, F., "An Analysis of Experience Effects on Audit Committee Members' Judgments", *Accounting, Organizations & Society*, 1998, Volume 23, Number 1, s. 1-22.
- Dichev, I., ve Tang V., "Matching and the Changing Properties of Accounting Earnings Over the Last 40 Years", *The Accounting Review*, 2008, Volume 83, Number 6, s. 1425-1460.
- Erdoğan, Nurten ve Çubukçu Sezen, "Tutuculuğun Kurumsal Yönetim Anlayışı Üzerindeki Etkileri", *Muhasebe ve Denetime Bakış*, Ekim 2010, s. 53-66.
- Erhardt, N., Werbel J. ve Shrader C., "Board of Director Diversity and Firm Financial Performance", *Corporate Governance: An International Review*, 2003, Vol. 1, s. 102-110.
- Ertuğrul, Ayşe Nilgün, "Geleneksel Muhasebeden Uluslararası Finansal Raporlamaya Geçişte İhtiyatlılık Kavramı", *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2014, Cilt 7, Sayı 1, s. 215-227.
- Feltham, G., ve Ohlson, J.A., "Valuation and Clean Surplus Accounting for Operating and Financial Activities", *Contemporary Accounting Research*, 1995, Volume 11, s. 689-731.
- Francis, B., Hasan, I., Park, J.C. ve Wu, Q., "Gender Differences in Financial Reporting Decision Making: Evidence from Accounting Conservatism", *Contemporary Accounting Research*, 2014, s. 1-34, doi: 10.1111/1911-3846.12098.
- Goodstein, J., Gautam, K. ve Boeker, W., "The Effects of Board Size and Diversity on Strategic Change", *Strategic Management Journal*, 1994, Volume 15, No 3, s. 241-250.
- Gökmen, Mehpere Karahan, "Accounting Conservatism: A Literature Review", *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 2013, Cilt 6, Sayı 2, s. 1-21.
- Gökmen, Mehpere Karahan, "An Empirical Study on Conditional Conservatism and Value Relevance of Earnings", *International Journal of Social Science*, 2013, Volume 6, Number 2, s. 1697-1720.
- Haniffa, R. ve Cooke, T.E., "The Impact of Culture and Governance on Corporate Social Reporting", *Journal of Accounting & Public Policy*, 2005, Vol. 24, No. 5, s. 391-430.
- Hui, K.W., Matsunaga, S. ve Morse D., "The Impact of Conservatism on Management Earnings Forecasts", *Journal of Accounting and Economics*, 2009, Volume 47, Number 3, s. 192-207.
- Hundal, Shab, "Independence, Expertise and Experience of Audit Committees: Some Aspects of Indian Corporate Sector", *American International Journal of Social Science*, July 2013, Volume 2, Number 5, s. 58-75.
- Ittonen, Kim, Miettinen, Johanna ve Vahamaa Sami, "Does Female Representation on Audit Committees Affect Audit Fees?", *Quarterly Journal of Finance and Accounting*, 2010, Volume 49, Number 3-4, s. 113-139.
- Johnson, J. ve Powell P., "Decision Making, Risk and Gender: Are Managers Different?", *British Journal of Management*, 1994, Volume 5, s. 123-138.
- Kaban, Nihan, "Muhasebenin İhtiyatlılık Kavramının Karşılıklar ve Yedekler Açısından Karşılaştırmalı Bir İncelemesi", 2007, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Kandemir, Tuğrul ve Akbulut Halim, „Bağımsız Denetimin Etkinliğinde Denetimden Sorumlu Komitenin Rolü: Türkiye'deki Bağımsız Denetim Firmalarına Yönelik Bir Araştırma", *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 2013, Cilt 9, Sayı 20, s. 37-55.
- Kim, M. ve Kross, W., „The Ability of Earnings to Predict Future Operating Cash Flows Has Been Increasing-not Decreasing", *Journal of Accounting Research*, 2005, Volume 43, Number 5, s. 753-780.

- Kim, Y., Li, S., Pan, C. ve Zuo, L., "The Role of Accounting Conservatism in the Equity Market: Evidence from Seasoned Equity Offerings", *Accounting Review*, 2013, Volume 88, Number 4, s. 1327-1356.
- Klein, A., "Audit Committee, Board of Director Characteristics, and Earnings Management", *Journal of Accounting and Economics*, 2002, Volume 33, Number 3, s. 375-400.
- Krishnan, J. ve Lee, J.E., "Audit Committee Financial Expertise, Litigation Risk, and Corporate Governance", *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 2009, Volume 28, s. 241-261.
- LaFond, R. ve Watts, R.L., "The Information Role of Conservatism", *Accounting Review*, 2008, Volume 83, Number 2, s. 447-478.
- Li, J., Mangena, M. ve Pike, R., "The Effect of Audit Committee Characteristics on Intellectual Capital Disclosure", *The British Accounting Review*, 2012, Volume 44, Number 2, s. 98-110.
- Lim, Roslinda, "Are Corporate Governance Attributes Associated with Accounting Conservatism?", *Accounting & Finance*, 2011, Volume 51, Number 4, s. 1007-1030.
- Lin, J.W., Li, J.F. ve Yang, J.S., "The Effect of Audit Committee Performance on Earnings Quality", *Managerial Auditing Journal*, 2006, Volume 21, Number 9, s. 921-933.
- Mangena, M. ve Pike, R., "The Effect of Audit Committee Shareholding, Financial Expertise and Size on Interim Financial Disclosures", *Accounting & Business Research*, 2005, Volume 35, Number 4, s. 327-349.
- Özkan, S., Karaibrahimoğlu, Y. ve Acar, E.E., "Accounting Conservatism in the post-IFRS Period: Do Provisions Matter?", *İktisat İşletme ve Finans*, 2013, Volume 28, Number 324, s. 109-130.
- Ruch, George ve Taylor Gray, "Accounting Conservatism: A Review of the Literature", *Journal of Accounting Literature*, 2015, Volume 34, s. 17-38.
- Sevim, Şerafettin ve Eliuz Ayşenur, "Denetim Komitelerinin İç Denetimin Etkinliği Üzerindeki Rollerini ve İMKB'de Bir Araştırma", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 2007, Volume 36, s. 60-70.
- Stewart, J. ve Munro L. "The Impact of Audit Committee Existence and Audit Committee Meeting Frequency on the External Audit: Perceptions of Australian Auditors", *International Journal of Auditing*, 2007, Volume 11, Number 1, s. 51-69.
- Sultana, Nigar, "Audit Committee Characteristics and Accounting Conservatism", *International Journal of Auditing*, 2015, s. 1-15, doi:10.1111/ijau.12034.
- Thiruvadi, Sheela ve Huang Hua-Wei, "Audit Committee Gender Differences and Earnings Management", *Gender in Management: An International Journal*, 2011, Volume 26, Number 7, s. 483-498.
- TÜSİAD, "Uygulama Örnekleri ile Birlikte A'dan Z'ye Denetim Komiteleri", *Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği*, Haziran 2012, Yayın No:527.
- Uzay, Şaban, "İşletmelerde Denetimin Etkinliğini Sağlamada Denetim Komitesinin Rolü ve Türkiye'de Uygulanabilirliği", *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 2003, Cilt 3, No 8, s. 71-82.
- Williams, K. ve O'Reilly C., "Demography and Diversity in Organizations: A Review of 40 Years Research", *Research in Organizational Behavior*, 1998, Volume 20, s. 77-140.
- Xie, B., Davidson, W.N. ve DaDalt, P.J., "Earnings Management and Corporate Governance: The Role of the Board and Audit Committee", *Journal of Corporate Finance*, 2003, Volume 9, Number 3, s. 295-316.
- Yang, J. ve Krishnan, J., "Audit Committees and Quarterly Earnings Management", *International Journal of Auditing*, 2005, Volume 9, Number 3, s. 201-219.

Yunos, R.M., Syahrul, A.A. ve Normala S., “The Influence of Internal Governance Mechanisms on Accounting Conservatism”, *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 2014, Volume 164, s. 501-507.

Yücel, E., Ertan, Y. ve Saraç M., “Kurumsal Yönetim Endeksinde Yer Alma ve Denetim Süresi İlişkisi: Konsolide Finansal Tablo Düzenleme Yükümlülüğü Olmayan Borsa İstanbul İşletmeleri Uygulaması”, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 2013, Cilt 42, Sayı 2, s. 351-363.

Zhang, J., “The Contracting Benefits of Accounting Conservatism to Lenders and Borrowers”, *Journal of Accounting and Economics*, 2008, Volume 45, s. 27-54.